

El Pla Europeu d'Agricultura Ecològica

Un pas més cap a la desecologització dels sistemes agraris de producció

autors

Juan José Soriano Niebla, Juanma González

Els diferents organismes governamentals estan preparant plans d'actuació o plans estratègics de la producció agrària ecològica que han d'ajudar a enfortir el sector i a marcar línies de futur. A priori, tots els documents i les accions que treballen en aquest sentit són benvinguts, però sempre és oportú realitzar-ne una lectura crítica i en profunditat, com la que els autors d'aquest article presenten sobre el Pla Europeu.

La Comissió Europea està tramitant un document formalment titulat "Pla d'actuació europeu sobre l'alimentació i l'agricultura ecològiques". La Comissió pretén, amb aquest document, avaluar la situació d'aquest sector i assentar les bases de la seva evolució en els propers anys, oferint un panorama estratègic general de la contribució de l'agricultura ecològica a la política agrícola comú (PAC).

La nostra reflexió crítica sobre el document de la Comissió té com a objectiu determinar fins a quin punt les noves línies de desenvolupament proposades per a l'agricultura ecològica europea contribueixen a avançar o més aviat signifiquen un obstacle per al desenvolupament dels sistemes agroecològics de producció d'aliments, especialment des de la perspectiva del maneig de la diversitat biològica.

El document s'estructura en dues parts, per un costat un preàmbul o introducció, i per l'altre un conjunt de 21 mesures a posar en marxa. En el preàmbul s'aborda l'agricultura ecològica des d'una doble perspectiva, considerant-la com a negoci i també com a activitat ambiental. En aquest sentit, es reconeix que la "gestió ecològica de la terra proporciona béns públics, fonamentalment mediambientals, encara que també beneficia el desenvolupament rural i, en certs aspectes, millora el benestar dels animals". Assumint que des d'aquest angle, la societat és qui ha d'impulsar el desenvolupament de l'agricultura ecològica.

No obstant això, és impossible saber com pretén la Comissió impulsar els beneficis ambientals, ja que en la resta

del document tan sols s'aborda l'actuació centrant-se en tres propostes de caràcter bàsicament crematístic:

- desenvolupament del mercat dels aliments ecològics;
- aconseguir que l'ajuda pública a l'agricultura ecològica sigui més efectiva;
- millorar i potenciar les normes comunitàries sobre agricultura ecològica i els requisits d'importació i inspecció comunitàries.

És impossible saber com la Comissió pretén impulsar els beneficis ambientals

Es descarta d'entrada la possibilitat d'una tutela real de l'Administració comunitària per a la potenciació dels aspectes ambientals de l'agricultura ecològica, i també la seva complementarietat amb la resta de les grans polítiques ambientals (canvi climàtic, diversitat biològica, etc.). Així i tot, sembla que l'aspecte ambiental sí que s'utilitzarà com una estratègia de màrqueting per a la promoció del mercat de productes ecològics, ja que en la mesura 1 es contempla "posar en marxa una campanya comunitària d'informació i promoció de diversos anys de durada per a informar els consumidors, els menjadors d'organismes públics, les escoles, i altres interessats clau en la cadena alimentària sobre les bondats de l'agricultura ecològica, en especial dels seus avantatges mediambientals".

La resta de mesures compreses en l'epígraf sobre el mercat dels aliments

ecològics tenen nul·la transcendència, ja que simplement es tracta de millorar l'accés a la informació sobre normatives i a les estadístiques sobre producció. En qualsevol cas, i ja que es pretén fer una comparació de les normes alienes amb les normes comunitàries, no estaria malament fer una valoració de les normes de producció ecològica amb la resta de la normativa ambiental de la Unió Europea i encara millor si es realitzés un estudi específic sobre la seva importància per al compliment dels compromisos internacionals adquirits: Protocol de Kyoto, compromís internacional sobre Recursos Fitogenètics, etc.

Només recomanacions

Les mesures contemplades en l'apartat sobre política sectorial fan plantejar-se la necessitat d'aquest nou apartat, ja que signifiquen més del mateix: inclusió del sector de fruites i hortalisses entre els beneficiaris de les subvencions, propiciar la comunicació per internet i animar als estats membres a dedicar part dels fons destinats al desenvolupament rural a promoure l'agricultura ecològica.

Aquesta darrera mesura requereix un comentari especial ja que no deixa de cridar l'atenció, com a mínim, que una Comissió acostumada a actuar a través de reglaments i subvencions recorri al terme "La Comissió recomana encaridament als Estats membres" per a fer valer aquestes mesures de suport a l'agricultura ecològica. Per una altra banda, entre les accions que es proposa que siguin finançades amb els fons gestionats pels estats membres per al desenvolupament rural apareix "aplicar

mesures per a preservar els avantatges per al medi ambient i per a la protecció de la naturalesa a llarg termini". Resulta realment preocupant que un text oficial sobre el suport a l'agricultura ecològica d'aliments es relegui a un epígraf mínim de la mesura número 6 el que hauria de ser l'aspecte central del debat, és a dir, els compromisos necessaris per a aconseguir un equilibri entre les mesures de protecció de la naturalesa, la producció d'aliments de qualitat i el desenvolupament rural sostenible.

La mesura número 7, encara que lloable en ella mateixa, difícilment podria ser reduïda a una frase més curta¹. Creiem que és necessari ampliar aquesta qüestió, ja que un sector que en la pràctica s'ha "fet a ell mateix" i en el qual la immensa majoria del coneixement desenvolupat sobre el maneig ecològic dels sistemes agrícoles europeus ha estat fet pels propis agricultors, hauria de dotar-se de mecanismes per evitar ser instrumentalitzats pel sistema ciència-tecnologia-empresa que acabi expulsant aquests mateixos pagesos, com està passant a la resta dels sistemes productius dels aliments.

El sector ha d'evitar ser instrumentalitzat pel sistema ciència-tecnologia-empresa, que pot acabar relegant els propis pagesos

Quant a l'epígraf sobre normatives del Pla Europeu, es torna a burxar, per desgràcia, en el debat públic d'una qüestió tan transcendent per al desenvolupament de l'agroecologia a Europa com és el procés d'expulsió dels petits

agricultors dels sistemes ecològics. Aquesta expulsió està íntimament lligada a la rígida normativa, a la ingent exigència de paperam i a l'augment incessant de les despeses de certificació. L'experimentació i el suport a mesures participatives de certificació podrien ser un remei a aquesta política suïcida que erosiona la base mateixa d'on va sorgir l'agricultura ecològica i que allunya els consumidors del control de la qualitat dels aliments que consumeixen. Tan sols sobre aquesta base és possible debatre sobre les mesures a aplicar per a preservar els avantatges per al medi ambient i per a la protecció de la naturalesa a llarg termini. Un canvi normatiu que abasti els aspectes ambientals de la producció sols té sentit si al mateix temps afavoreix la permanència dels petits productors en el sistema.

En aquesta mateixa línia d'allunyar l'agricultura ecològica de la producció ecològica d'aliments, es situa la mesura relativa a la coexistència amb els organismes modificats genèticament (OGM). De nou es redueix la qüestió a un problema de llistats i etiquetatge, quan des de tot el sector s'insisteix en la impossibilitat de coexistència i en la necessitat d'establir mecanismes de protecció davant la contaminació dels sistemes ecològics pels OGM.

Potser la darrera mesura en el conjunt del Pla que infon alguna esperança és la que proposa estudiar més mesures per a facilitar el comerç de productes ecològics dels països en desenvolupament, incloent mecanismes per a evitar obstacles tècnics al comerç, que es tingui en compte les diferències de

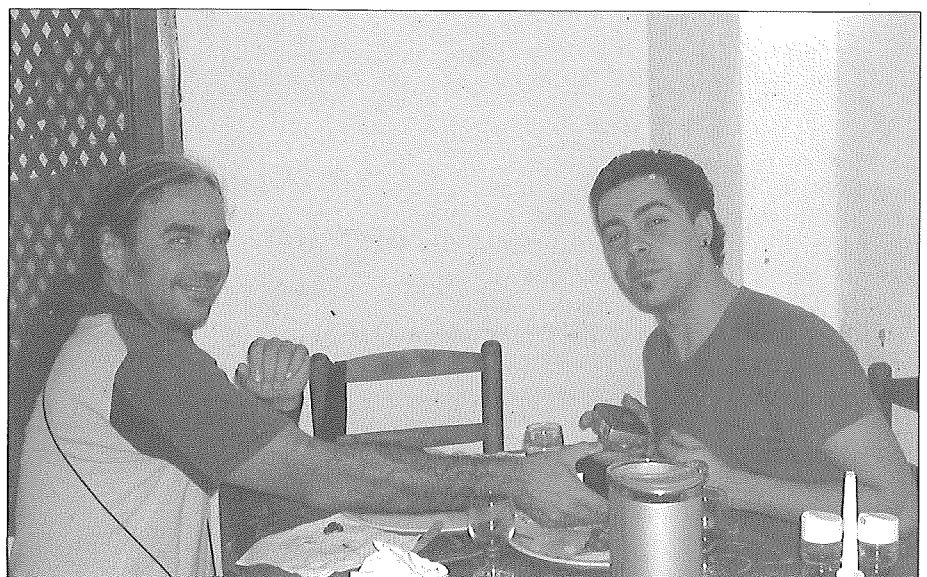
clima i de condicions agràries, i la fase de desenvolupament en què es troba l'agricultura ecològica en aquests països. Almenys no alinea l'agricultura ecològica amb les pràctiques proteccionistes establertes per la Comissió per a la majoria dels sectors agraris i que tan nefasts resultats tenen, ja que contribueixen a l'augment de la pobresa en els països del Tercer Món.

En resum, el Pla presentat, en cas que es tiri endavant, contribuirà a fer més rendibles —per a benefici dels grans inversors—, i menys ecològics —per a perjudici de la ciutadania europea en general—, els sistemes d'agricultura ecològica. Paradoxalment, l'única esperança que ens queda és que el Pla és poc consistent i està faltat de mecanismes que garanteixin realment la seva posada en marxa. Una aposta seriosa per a l'agricultura ecològica, respectuosa amb els agricultors i consumidors, hauria de passar per la retirada del Pla i una reelaboració completa que contempli els factors socials, mediambientals i econòmics que consolidin la producció ecològica dels aliments des del respecte a la diversitat i a la sostenibilitat, tant de les persones (agricultors i consumidors) com de l'entorn. □

1. "Potenciar la investigació sobre l'agricultura ecològica i els seus mètodes de producció."

Els autors pertanyen a la Red Andaluza de Semillas. L'article, en castellà, està publicat al núm. 5 del butlletí electrònic "Cultivar Local" corresponent al juny del 2004.

Podeu consultar el comunicat de la Comissió al Consell i al Parlament (amb les 21 propostes) a www.agrariamanresa.org. També hi trobareu el document en anglès preparat pels tècnics de la Comissió on es detallen les propostes.

En Juan José Soriano, a l'esquerra, i en Juanma González, a la dreta, en un àpat distès. J.J.S.